

ŠEHIDI, APOLOGIJA SMRTI, STRAH I TEROR

SRETAN JEZIVI 45. ROĐENDAN ISLAMSKOJ REPUBLICI IRAN

Povijesni pregled razvoja brutalnog režima koji ima ambiciozne političke i vojne ciljeve potpune dominacije na Bliskom istoku te stoji u pozadini ozbiljnih kriza koje ugrožavaju svjetski mir

Piše:

BORIS HAVEL

Izvanredni profesor

Posljednega dana kolovoza 2013. je 12-godišnji dječak Mehran bio, poput milijuna drugih 12-godišnjaka diljem svijeta, u potrazi za uzbudljivom igrom i dobrom zabavom. No odrastanje u iranskoj provinciji Kermanšah nadahnjivalo je igre kakve većini njegovih vršnjaka drugdje u svijetu nisu padale na pamet. Mehran i njegov osmogodišnji brat igrali su se pogubljenja vješanjem. Javna su pogubljenja dio iranske svakodnevice, a nazočnost djece na njima nije neuobičajena. Uz to je Kermanšah, koji se prostire dijelovima zapadnoiranskog kurškog područja, među pokrajinama s najvećim brojem pogubljenja. Dvojica su se braće igrali onoga što su promatrali, o čemu

Ironično, od 2010. do danas teheranski režim pod upravom radikalnih mula (klerika) svaki mjesec prosječno pogubi oko 45 ljudi. Iran je druga država s najvećim brojem pogubljenja

su odrasli razgovarali i na što su reagovali na način koji je djeci bio zanimljiv, premda nerazumljiv. Većina se nazočnih pred prizorom brutalnog oduzimanja ljudskog života zgražala i odvrćala pogled, ali u blizini oštrog oka agenata Iranske revolucionarne garde, to su zgražanje suzbijali i prikrivali. Manji dio ih se smijuljio, odobravao i likovao. Zluradi promatrači ništa nisu morali kriti, a dječacima su takvi privukli najviše pozornosti. Toga kobnoga dana od užeta su napravili omču, prebacili je preko stupa električne rasvjete, a Mehran se popeo na kolica i provukao glavu kroz omču. Kad ih je brat izvukao ispod njega, a Mehran izgubio uporište pod nogama te se u grčevitoj borbi počeo izvijati na improviziranim vješalima, osmogodišnjak je bio uvjeren kako im je igra sjajno uspjela. U trenutku kad je razumio da Mehran u njoj više ne sudjeluje, pa je otrčao po roditelje, bilo je prekasno.

Jezivi broj četrdeset pet

Islamska Republika Iran početkom veljače ove godine obilježava 45. obljetnicu postojanja. Ironično, od 2010. do danas teheranski režim pod upravom radikalnih mula (klerika) svaki mjesec prosječno pogubi oko 45 ljudi. Iran je druga država s najvećim brojem pogubljenja na svijetu, odmah iza Kine. Prema izvješćima iranskih NGO-a, samo u 2023. pogubljeno je, velikim dijelom javno, oko 700 ljudi, što je najviši broj pogubljenja od 2015., kad ih je bilo 972. Po broju pogubljenja djece, Iran prednjači čak i pred Kinom.

Nastavak na sljedećoj stranici →

Duhovni otac ovakve
Islamske Republike Iran
pokojni ajatolah Homeini

Prema podacima Amnesty Internationala, između 2005. i 2015. pogubljeno ih je najmanje 73, od kojih su neka u vrijeme počinjenja djela zbog kojega su osuđena imala samo 13 ili 14 godina. Usprkos protivljenjima organizacija za zaštitu ljudskih prava, raznih međunarodnih, diplomatskih, političkih i državnih tijela, Iran od toga barbarizma ne odustaje. Samo tijekom siječnja 2024. već je pogubljeno gotovo sedamdesetero ljudi, čime se broj pogubljenih u posljednjih 14 godina približio broji od čak osam tisuća. Među njima je više od 200 žena.

Kult mučeništva i zatiranje ljudskih prava

Nasilje vlasti prema vlastitim građanima dio je iranske svakodnevice otkako je u veljači 1979. uspostavljen totalitarni, mulokratski režim, koji dio analitičara još naziva i islamofašističkim. Ajatollah Homeini, vođa Islamske revolucije, uveo je kult mučeništva i smrti. Nedugo nakon što je irački diktator Sadam Husein napao novopostavljenu Islamsku Republiku Iran, Homeini je zapovjedio da se za novačenje djece ukine roditeljska privola. Djeca i mladež poslije kratke su obuke slana na bojišnicu, a svakome je uručen "ključ za raj" i obećan izravan ulazak u celestialne odaje dženneta nakon pogibije. Tako indoktriniranu djecu zapovjednici su slali da trče preko iračkih minskih polja i svojim ih tijelima čiste pred vojskom. Stotine tisuća Iranaca stradali su u najkrvavijem ratu moderne bliskoistočne povijesti. Slave se kao šehidi (mučenici), a kult mučeništva ukorijenio se kao jedan od temelja teheranske mulokratske ideologije i svjetonazora. Posljednjih desetljeća Iran sve više napora i sredstava ulaže u širenje svojih radikalnih ideja diljem islamskog svijeta. U južnom je Libanonu, primjerice, uzео pod pokroviteljstvo šiitsku miliciju Hezbollah, čije je ime "Allahova stranka" navodno izabrao osobno Homeini. Njezin vođa Hasan Nasrallah hvalio se sudjelovanjem njegovih džihadista u ratu u Bosni i Hercegovini 1990-ih. Hezbollah spada među prve organizacije koje su u terorističke napade slale bombaše samoubojice. Izvoz terorizma iz Irana u druge zemlje odvija se kroz ogranak Iranske revolucionarne garde (IRG) za međunarodno djelovanje, brigade Kudsa (Jeruzalema). Njezinu su vođi, notornom Kasemu Sulejmaniju, u siječnju 2020. Amerikanci ispunili želju koju je često iskazivao - da i on postane šehid. Glavnina se nasilja unutar Irana povezuje s IRG-om, koji SAD i još nekoliko država smatraju terorističkom organizacijom. Nasilje IRG-a prema Irancima, a

Hasan Nasrallah se hvalio sudjelovanjem džihadista u ratu u BiH '90-ih. Hezbollah spada među prve organizacije koje su u terorističke napade slale bombaše samoubojice

osobito Irankama, koji se protive životu pod šerijatom traje desetljećima. Pred prijetnjom javnog batinanja, tajnog silovanja u zloglasnim zatvorima i nasiljem muških ukućana mnoge su žene pokleknule i povinovale se ponižavajućim šerijatskim propisima. O životima iranskih liberalnih žena hrvatski čitatelj može dosta saznati iz pera glasovite iransko-američke književnice Azar Nafisi. Opasnostima usprkos, sve više Iranaca i Iranki diže glas protiv režima. U lipnju 2009. proturežimske je prosvjede potaknulo nezadovoljstvo predsjedničkim izborima, a bilanca je, uz masovna uhićenja prosvjednika, bila najmanje 80 ubijenih. Te se godine za drugi predsjednički mandat izborio Mahmud Ahmadi-nedžad, koji je otvoreno zagovarao brisanje Izraela s karte svijeta. U studenome 2019. započeo je val proturežimskih prosvjeda koji je životom platilo 1500 Iranaca. Sredinom rujna 2022. izbili su novi masovni neredi nakon što je u Teheranu, nakon uhićenja i zlostavljanja zbog nepokriivanja kose, umrla 22-godišnja

Među optužbama koje mogu dovesti do smrtne kazne za optuženika je 'širenje pokvarenosti na zemlji', preuzete iz kur'anskih ajeta (redaka) 2:27 i 18:94

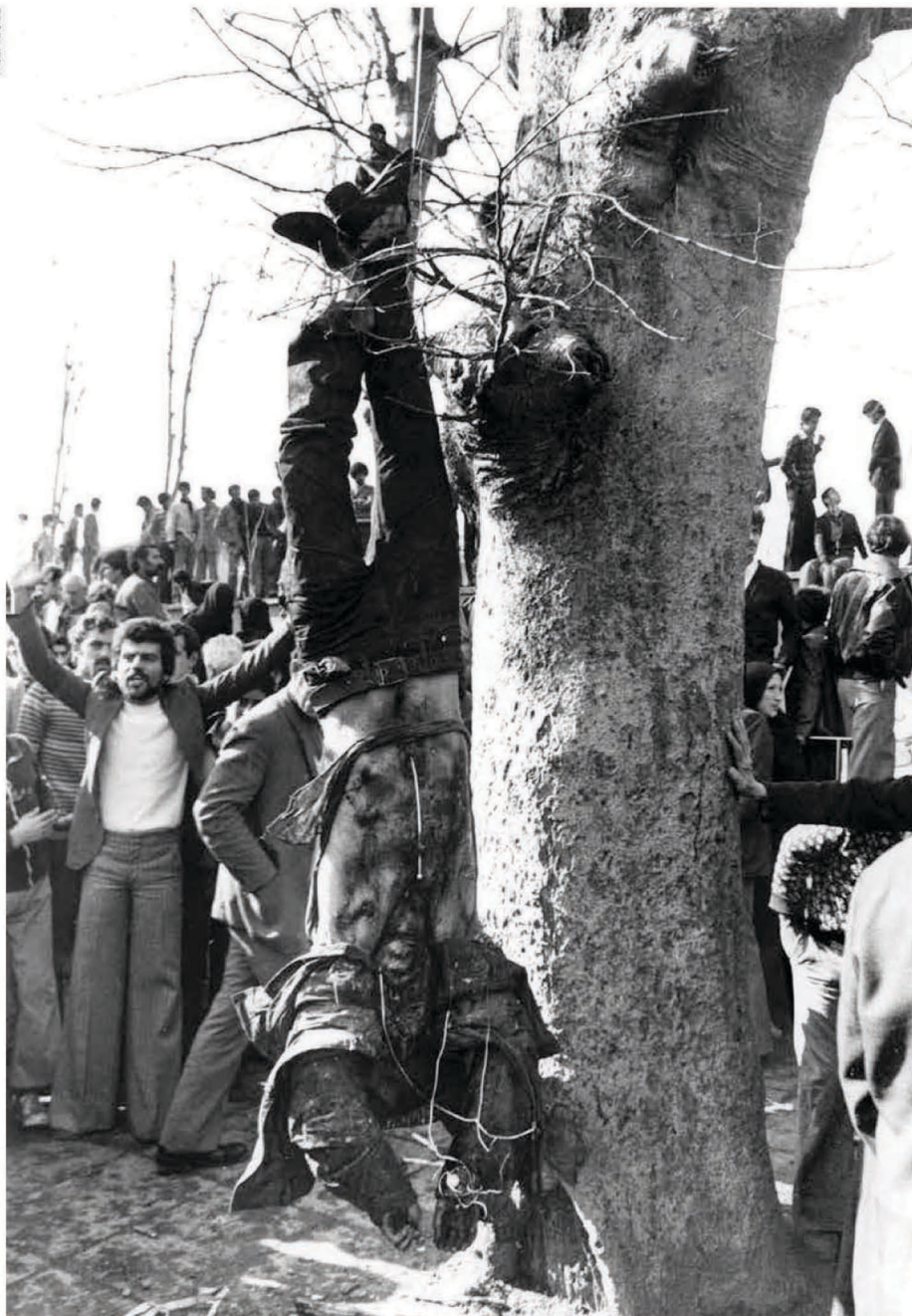
Iranaka kurdskog podrijetla Maša Ami-ni. Prosvjednici su se takvom žestinom okomili na pripadnike moralne policije i IRG-a da ih je u uličnim borbama poginulo više od šezdeset. Ubojiti je režim uzvratilo ubojito. Do kraja te godine ubijeno je 507 ljudi, među kojima je 69 djece, a uhićeno je 20.000 prosvjednika, od kojih su mnogi podvrgnuti groznom zlostavljanju i mučenjima.

Iranska talačka diplomacija

Mnogi osuđenici na smrt i dugogodišnje zatvorske kazne politički su i ideološki protivnici režima, ali su zbog mučenja ili pod ucjenom da će im stradati obitelj priznali neko drugo nedjelo, poput ubojstva ili špijuniranja za zapadne službe, uglavnom Mosad i CIA-u. Među optužbama koje mogu dovesti do smrtne kazne za optuženika je "širenje pokvarenosti na zemlji", preuzete iz kur'anskih ajeta (redaka) 2:27 i 18:94. Pod tom prijetećom optužbom u Iranu su posljednjih godina oteți brojni strani državljani, među kojima su znanstvenici i diplomati, za čije oslobađanje Iran od njihovih matičnih država iznudaže novce i ustupke. Talačka diplomacija, kako se takvo iransko postupanje često naziva, započela je još 1979., kad su Homeinijevi sljedbenici oteli više od 50 američkih diplomata i držali ih do početka 1981. Među novijim je žrtvama talačke diplomacije petero Amerikanaca, koji su u rujnu 2023. oslobođeni iz Irana u zamjenu za isplatu šest milijardi dolara zamrznutih zbog sankcija. U travnju 2022. uhićen je švedski diplomat pri EU Johan Floderus, koji je u Iran otputovao turistički. Optužen je za špijunažu u korist Izraela, a prije nekoliko dana tužitelj je za nesretnog Švedanina zatražio smrtnu kaznu. Stvarni pak cilj njegova uhićenja je iranski pritisak na Švedsku da pusti iz zatvora jednog od najkrvoločnijih egzektora u povijesti teheranskog režima. Radi se o Hamidu Nuriju, krvniku četiri do pet tisuća političkih zatvorenika u zatvoru Evin 1988., u vrijeme kad je po Homeinijevoj zapovjedi diljem Irana pogubljeno više desetaka tisuća zatvorenika. Nakon potresnih svjedočanstava preživjelih bivših zatočenika i rodbine ubijenih Iranaca, sud je u Stockholmu 2022. Nurija osudio na doživotnu zatvorsku kaznu zbog ubojstva i zločina protiv čovječnosti, što je krajem 2023. potvrdio švedski prizivni sud.

Narges Mohamadi i Nobelova nagrada

U istom zatvoru u kojemu je Hamid Nuri nekoć po službenoj dužnosti vješao ljude, u teheranskom Evinu, danas je zatočena prošlogodišnja dobitnica Nobelova

Nasilje vlasti prema vlastitim građanima dio je iranske svakodnevice otkako je u veljači 1979. uspostavljen totalitarni, mulokratski režim

ve nagrade za mir, iranska aktivistica za ljudska prava Narges Mohamadi. Teško je ne povezati odluku Nobelova povjerenstva da upravo njoj dodijeli nagradu, s prosvjedima i nemirima koji posljednjih godina potresaju Iran. Ne stavlajući pod upit opravdanost dodjele Nobelove nagrade za mir Mohamadijevoj, koja je istinska heroína borbe za prava žena i ukidanje smrtno kazne, treba imati na umu kako povjerenstvo za tu dodjelu nije politički i ideološki nepristrano. Sjetimo se samo preventivne nagrade za mir Baracku Obami, ili ubojicama i tero-

ristima kao što su Tho, Mandela i Arafat, a po nekima i Begin. Prošlogodišnju odluku Nobelova povjerenstva zato treba staviti u kontekst zabrinutosti slobodnog svijeta zbog sve agresivnijih iranskih postupaka na međunarodnoj pozornici i nade da će prestižna nagrada dodatno potaknuti proturežimski aktivizam.

Od čega to slobodni svijet strahuje?

Bliski istok, tu najnestabilniju regiju na svijetu, desetljećima potresaju krvavi sukobi u kojima stradavaju stotine tisuće civila. Bliskoistočni su sukobi

vrlo raznovrsni, a potaknuti su, između ostaloga, etničkim, plemenskim, nacionalnim, teritorijalnim, interesnim, vjerskim, sektaškim i ideološkim razlozima. Među najbrutalnijim akterima bliskoistočnih sukoba su džihadističke skupine, koje mogu biti sunitske i šijitske. Iran je ključan za financiranje, obuku i naoružavanje šijitskih skupina, te palestinskih sunitskih terorista Hamasa i Islamskog džihada. Hamas i Islamski džihad su nakon godina terorističkog djelovanja u listopadu 2023. izveli napad u kojem su počinili pokolj 1200 i otmicu 240 Izraelaca, što je pokrenulo aktualni rat u pojasu Gaze. Neposredni razlog napada 7. listopada bio je najavljeno proširivanje Abrahamskog sporazuma na Saudijsku Arabiju, koje iz različitih razloga ne bi odgovaralo ni Palestincima ni Iranu. Izraelsko-saudijska normalizacija odnosa uvelike bi osnažila protuiransku koaliciju i pridonijela stabilnosti dijelova Bliskog istoka koji nisu zahvaćeni otvorenim sukobima, koji osim Saudijske Arabije uključuju UAE, Bahrein, Kuvajt, Katar, Oman, Tursku, Jordan i Egipat.

Od šijitskih džihadističkih skupina, javnosti je najpoznatiji spomenuti Hezbollah, koji vlada južnim Libanom i upravo je u stanju postupne eskalacije rata s Izraelom. I njegov je ključni saveznik, opskrbljivač oružjem, instruktor i financijer Iran. Dakle Izrael, jedina demokratska država Bliskog istoka, oaza liberalizma, vladavine prava, ljudskih i manjinskih prava i saveznik Zapada u borbi protiv radikalizma i vjerskog fanatizma, na jugu je i na sjeveru na udaru skupina iza kojih konce vuče Iran.

Iransko pak raspirivanje sukoba i ratova nadilazi palestinska područja i Libanon. Iranski režim upravlja šijitskim skupinama u Iraku, koje tu ranjivu multietničku i multikonfesionalnu zemlju guraju prema građanskom ratu. Iranski saveznik u Siriji je, osim šijitskih milicija, Asadov režim, koji je nakon Arapskog proljeća 2011. i Sirijske revolucije bio pred slomom, ali je opstao uvelike zahvaljujući iranskom oružju i Hezbollahu. Sirijske i iračke skupine povezane s Iranom posljednjih su mjeseci izvele više od 150 napada na američke bliskoistočne ciljeve. U napadu prije nekoliko dana na vojnu bazu u Jordanu u blizini sirijske granice poginula su trojica američkih vojnika, a više od 30 je ranjeno.

Nastavak sa stranice 27

Hutiji i prekid svjetske trgovine

Naposljetku, Iran je odgovoran za aktualne napade jemenskih hutija, poznatih i pod nazivom "Allahovi pomoćnici", na trgovačke brodove u tjesnacu Bab el-Mandab, na ulazu u Crveno more. Hutiji, jemenska šijitska sljedba nešto drukčije tradicije od perzijske, tijekom desetogodišnjega su građanskog rata protiv međunarodno priznate vlade prouzročili smrt stotina tisuća jemenskih civila i humanitarnu katastrofu apokaliptičnih razmjera. I dok među jemenskim stanovništvom vlada oskudica svega, oni raspolažu sofisticiranim projektilima, kojima su čak nekoliko puta gađali i izraelski grad Eilat, udaljen 2000 kilometara. Bez iranske pomoći oni bi nekoga mogli gađati samo iz pračke. Televizijski kadrovi iz Jemena često prikazuju njihove militante kako s malo zubi i puno urlanja mašu crveno-zele-nim zastavama na kojima piše "Allah je velik, smrt Americi, smrt Izraelu, prokleti Židovi, pobjeda islamu". Njihov sav politički, gospodarski, obrazovni, društveni i vojni program sadržan je u tih pet redaka.

Uz iransku pomoć napadima na trgovačke brodove ugrožavaju gotovo četvrtinu svjetske trgovine. Kad se tome pridoda iranski nadzor nad Hormuškim tjesnacem, kojim prolazi petina nafte, Iran sa svojim proksijima predstavlja prijetnju svjetskoj trgovini nezabilježenu u novijoj povijesti. Unatoč udarima SAD-a, Ujedinjenog Kraljevstva i drugih saveznika na položaje hutija, koje je podržala i Hrvatska, znatan dio trgovačkog brodovlja odlučuje se za sigurniju plovidbu oko juga Afrike, a to putovanje čini i do dva tjedna duljim i znatno skupljim. Tako Iran i hutiji upravljaju opsegom i troškovima trgovine između istoka i zapada. No time su ugroženi i trgovački interesi Kine i Rusije, iranskih protuameričkih saveznika, što je pridonijelo da se napadi međunarodne koalicije na njihove položaje pokrenu razmjerno brzo i da potraju.

Ususret 45. obljetnici: balističke rakete i nuklearna prijetnja

Iran tradicionalno djeluje preko proksija, kako bi sa sebe svratio što više pozornosti, osobito u vrijeme kad nemali dio svojega sankcijama opterećena gospodarstva usmjerava na obogaćivanje uranija. No sredinom siječnja napravio je presedan. Balističkim je raketama napao ciljeve na području Sirije, Iraka i Pakistana, što je svijet podsjetilo kako je iranski arsenal balističkih raketa

Kult mučeništva ukorijenio se kao jedan od temelja teheranske mulokratske ideologije i svjetonazora

najveći na Bliskom istoku. Iran je prva država koja je proizvela interkontinentalne balističke rakete prije nego što je postala nuklearna sila. Razvoj tih raketa još jedan je dokaz iranskih nuklearnih ambicija, koje službeni Teheran opovrgava, a mnogi mu zapadnjački političari, poglavito s lijevoga političkog spektra, naivno vjeruju. Tehnologija za proizvodnju sofisticiranog oružja povezuje se s iranskim industrijskim divom Mammut Industrial Group, kojemu je Trump zbog toga nametnuo sankcije, ali ih je Biden ukinuo.

U najkonfliktnijoj regiji na svijetu, Iran odavno predstavlja najkonfliktnijeg aktera. Zato ne čudi što veliki dio slobodnog svijeta zabrinuto prati poteze teheranskog režima i s odobravanjem promatra hrabre mlade ljude i žene kako se suprotstavljaju koaliciji moral-

Tehnologija za sofisticirano oružje povezuje se s iranskim industrijskim divom Mammut Industrial Group, kojemu je Trump zbog toga nametnuo sankcije, ali ih je Biden ukinuo

ne policije, tajnih službi, IRG-a i revolucionarnih sudova. Mnogi se nadaju kako će se agresivni mulokratski režim urušiti pod unutarnjim pritiskom prije nego što bude prekasno i zbog Irana se pokrene kakav širi međunarodni sukob. No iranskim je liberalnim snagama potrebno više od Nobelove nagrade i zapadnjačkog aplauza. Pred prizorima vođa otpora kako vise s kranova na gradskim trgovima većina buntovnika ipak ustukne. Teheranski, pak, režim sa svakim zločinom koji počini, u Iranu ili drugdje, i izvuče se bez kazne i sankcija, postaje još agresivniji. Kolo zla koje Teheran plete neće se zaustaviti samo od sebe. Izvjesno je i da Izrael neće mirno čekati da Iran prijede nuklearni prag nakon kojega nema povratka. Narod koji je proživio jedan holokaust, iransku prijetnju o brisanju Izraela s karte svijeta shvaća ozbiljno i ne namjerava krotko čekati drugi.

Ovih se dana Teheran priprema za slavlje 45. obljetnice postojanja Islamske Republike. Režim čije je najveće postignuće stvaranje šehida, glorificiranje smrti te međunarodno širenje terorizma, nestabilnosti i straha, na tu obljetnicu ne zaslužuje čestitku. Zaslužuje želju da ne dočeka još jedan okrugli jubilej. Kad god i kako god se urušila totalitarna mulokratska teheranska strahovlada, za 12-godišnjeg Mehra bit će prekasno. Neka ne bude prekasno za iranske 12-godišnjake pred kojima tek stoji život, vrijedan življenja u slobodi, nedužnoj igri, miru sa susjedima i ostvarivanju snova koji ne uključuju mučeništvo.